Metodika vyšetrovania trestných činov porušovania autorských práv

JUDr. MAREK GRULIK

Fenomenológia (stav, štruktúra a dynamika trestnej činnosti)

- podiel nápadu trestnej činnosti na úseku porušovania autorských práv bol, voči celkovej a ekonomickej kriminalite najvyšší v roku 2005. Pričom v predchádzajúcom roku 2004
- v nasledujúcom roku 2006, došlo k miernemu poklesu, ktorý nastal pravdepodobne v dôsledku väčšej aktivity spoločností zaoberajúcich sa kolektívnou správou práv ako i spoločností chrániacich oprávnené záujmy dotknutých subjektov.
- najnižší podiel (0,001 %) na celkovej kriminalite bol zaznamenaný v roku 1996, odvtedy postupne stúpal i keď v roku 2000 sa priblížil stavu roku 1996.

Môžeme hovoriť o

- hudobnom pirátstve,
- softwarovom pirátstve vrátane internetového pirátstva,
- audiovizuálnom pirátstve,
- literárnom a umeleckom pirátstve, vrátane plagiátorstva,
- o pirátstve v iných oblastiach autorských práv.

Rozhodujúce kriminogénne faktory

- vysoké ceny originálnych diel enormný vývoj vedy, techniky a informačných technológii
- rýchly rozvoj samotného trhu s pirátskym tovarom
- nízka úroveň právneho povedomia občanov
- profesionalita páchateľov problematickosť právnej úpravy pri menej závažnom porušení zákona,
- prílišná liberálnosť predpisov upravujúcich podnikanie
- medzinárodná spolupráca a organizovanosť páchateľov
- prienik lacného tovaru z Ázie

Príčiny porušovania autorských práv

- ekonomické,
- technické,
- spoločensko-kultúrne,
- legislatívne,
- iné príčiny

Podmienky porušovania autorského práv

Všeobecné podmienky páchania tejto trestnej činnosti, môžeme definovať z hľadiska kriminologického ako výsledok pôsobenia týchto faktorov:

- 1. vnútroštátneho a celosvetového geopolitického a ekonomicko-politického vývoja,
- 2. rozvoja informatiky a prenosu dát,
- 3. spoločensko a ekonomicko-politickej situácie,
- 4. zlyhania colnej, daňovej kontroly a obchodnej inšpekcie,
- 5. nedostatočných preventívnych a profylaktických opatrení štátu,
- 6. nedostatočnej právnej úpravy,
- 7. nízkeho právneho povedomia občanov.

Prevencia

Poznanie príčin a podmienok samo osebe nepostačuje na to, aby bola prevencia skutočne efektívna. Je potrebné poznať omnoho viac. Ide predovšetkým, o poznanie odpovedí na otázky na koho, kde, ako a prečo zamerať prevenciu. Z toho som vyvodil záver, že prevencia sa musí zamerať na:

- 1. rizikové skupiny respektíve subjekty,
- 2. miesta, kde dochádza k páchaniu porušovania autorských práv,
- 3. poznanie typických spôsobov páchania tejto trestnej činnosti (rozoberiem pri metodike),
- 4. aké sú konkrétne príčiny a podmienky páchania tejto trestnej činnosti,
- 5. možnosti pôsobenia na ne.

Odporúčania

- Spolupracovať s prevádzkovateľmi káblových televízii, poskytovateľmi služieb, organizáciami kolektívnej správy práv a inými subjektmi
- monitorovať inzerciu a ponuky,
- vykonávať pravidelné kontroly rizikových miest a subjektov,
- všímať si dovoz z rizikových krajín,
- byť všímavý k mimoriadnym ponukám tovaru a ich prevedeniu,
- monitorovať siete, všímať si nadpriemerné prenosy dát a zamerať sa aj na lokálne siete,
- v kinách zabrániť nasnímaniu diela prostredníctvom kamery a súčasne pôsobiť na zamestnancov takýchto objektov,

Skutková podstata prečinu porušovania autorského práva

- Tohto prečinu sa môže dopustiť **ktokoľvek,** kto svojim **úmyselným konaním neoprávnene zasiahne** do:
  1. zákonom chránených práv k dielu,
- 2. umeleckému výkonu,
- 3. zvukovému záznamu alebo zvukovo-obrazovému záznamu,
- 4. rozhlasovému vysielaniu,
- 5. televíznemu vysielaniu alebo
- 6. databáze.

  V základnej skutkovej podstate s **nevyžaduje spôsobenie hmotnej škody**. Škodou tu treba chápať škodu nehmotnú, ktorá spočíva v porušení práv iných osôb.

- **Kvalifikovaná skutková podstata je determinovaná:**
  1. spôsobením väčšej škody,
- 2. značnej škody,
- 3. škody veľkého rozsahu,
- 4. závažnejším spôsobom konania,
- 5. osobitným motívom,
- 6. spáchaním takéhoto konania prostredníctvom počítačového systému, alebo
- 7. členom nebezpečného zoskupenia.[1]

Typické spôsoby páchania trestnej činnosti na úseku porušovania autorských práv

- **1. vykonávanie verejnej produkcie z neoriginálnych nosičov prípadne bez potrebnej licencie**,
- **2. prevádzkovatelia reštauračných, pohostinských, zábavných a ubytovacích zariadení**, nemajú riadne spísané licenčné zmluvy s organizáciami kolektívnej správy práv.
- **3. neplatenie licenčných poplatkov (prevádzkovatelia požičovní ako i predajcovia autorských diel)**
- **4. predaj diela, ešte pred oficiálnym dňom distribúcie (súbežný predaj),**
- **5. ponúkanie autorských diel prostredníctvom inzercie v tlačených ako i elektronických médiách, na burzách, stánkoch a na uliciach za výhodne ceny.**
- **6. predajcovia výpočtovej techniky v predajniach**
- **7. zamestnanci firiem vo firmách**
- **8. v neposlednom rade sa možno stretnúť aj so skenovaním a kopírovaním literárnych, umeleckých prípadne iných diel.**

Typické spôsoby páchania trestnej činnosti na úseku porušovania autorských práv

- **1. vykonávanie verejnej produkcie z neoriginálnych nosičov prípadne bez potrebnej licencie**,
- **2. prevádzkovatelia reštauračných, pohostinských, zábavných a ubytovacích zariadení**, nemajú riadne spísané licenčné zmluvy s organizáciami kolektívnej správy práv.
- **3. neplatenie licenčných poplatkov (prevádzkovatelia požičovní ako i predajcovia autorských diel)**
- **4. predaj diela, ešte pred oficiálnym dňom distribúcie (súbežný predaj),**
- **5. ponúkanie autorských diel prostredníctvom inzercie v tlačených ako i elektronických médiách, na burzách, stánkoch a na uliciach za výhodne ceny.**
- **6. predajcovia výpočtovej techniky v predajniach**
- **7. zamestnanci firiem vo firmách**
- **8. v neposlednom rade sa možno stretnúť aj so skenovaním a kopírovaním literárnych, umeleckých prípadne iných diel.**

Podnety

- **občanov** – napríklad upozornia na nelegálne napaľovanie hudby, filmov, softwaru, hier a pod.
- **právnických osôb** – spoločnosťami zaoberajúcimi si a ochranou autorských práv,
- **médií –** upozornenie na nelegálne napaľovanie, nerešpektovanie ustanovení autorského zákona,
- **štátnych orgánov a organizácií** – zistenie porušovania ustanovení autorského zákona pri svojej činnosti napríklad správny orgán odboru všeobecnej vnútornej správy pri prejednávaní priestupku,
- **príslušníkov PZ** – pri vykonávaní preventívnej policajnej akcie v rôznych zariadeniach, reštaurácie, pohostinstvá, diskotéky.

Postup pred začatím trestného stíhania

- prijať podnet,
- vyplniť formulár trestného činu,
- doplniť podnet – výsluchom, zabezpečním dôkazov,
- rozhodnúť o ďalšom postupe – odovzdať, odložiť, odmietnuť alebo začať trestné stíhanie

Prípravné konanie

- začať trestné stíhanie,
- vyplniť formulár trestného činu prípadne formulár zmien,
- vypočuť poškodených,
- vypočuť svedkov vrátane podozrivých,
- pribratie znalca – napr. elektrotechnika,
- vyžiadanie odborných vyjadrení (potvrdení),
- zabezpečenie listinných dôkazov,
- správy,
- prevzatie vecí,
- vykonanie ďalších úkonov – napr. domová prehliadka, prehliadka iných priestorov a pozemkov, zaistenie osôb a vecí, vrátenie vecí, zničenie vecí, ustanovenie obhajcu a podobne.

Najčastejšie otázky

- **Kedy si môžem vytvoriť kópiu diela?**
- **Musí byť kópia podložená aj originálom?**
- **Je možné požičiavať originálne nosiče, známym?**
- **Je možné napaľovať nosiče pre iných?**
- **Môžem používať PC na diskotéke namiesto nosičov?**
- **A čo koncesionárske poplatky, nie sú nimi vyrovnané aj autorské práva?**
- **Musí mať zmluvu so spoločnosťou aj diskotekár a aj prevádzkovateľ alebo postačuje ak ju má aspoň jednej z nich?**
- **Čo je potrebné k prevádzke hudobného automatu?**
- **Čo je potrebné skúmať v prípade verejného prenosu bez súhlasu?**
- **Kde sa nachádza hranica medzi trestným činom a priestupkom?**
- **A čo MP3 z netu?**

Nezabudnite

1. Podľa čl. 2 ods. 2, písm. c) - rozsah a obsah správovej povinnosti, čl. 3 ods. 3 písm. a, b) nariadenia MV SR č. 23/2005 o správovej a hlásnej povinnosti v trestných veciach je potrebné zasielať na úrad justičnej a kriminálnej polície Prezídia policajného zboru:

- podnet na trestné stíhanie,
- uznesenie o vznesení obvinenia,
- podľa čl. 4 treba zaslať na ÚJaKP P PZ – v prípade vrátenia veci na doplnenie aj pokyn prokurátora alebo rozhodnutie súdu o vrátení veci na došetrenie.

2. Podľa čl. 6 ods. 1 písm. b) – rozsah hlásenej povinnosti nariadenia MV SR č. 23/2005 o správovej a hlásnej povinnosti v trestných veciach treba zasielať na úrad justičnej a kriminálnej polície Prezídia policajného zboru:

- informáciu o opatreniach v rámci realizácie trestného činu podľa § 283 Trestného zákona (deň a miesto vykonania opatrenia, jeho účel, trestnoprávna kvalifikácia, identifikačné údaje podozrivých osôb, výsledok opatrenia).

Na záver

- V danom prípade treba mať na pamäti, že porušovanie autorského práva tvorí širokú skupinu konaní. Prípady, ktoré sú registrované sú len malým zlomkom skutočného stavu veci. Treba si uvedomiť, že v registrovaných prípadoch ide predovšetkým o zjavné prípady – v prevažnej väčšine prípadov diskotekári, prevádzkovatelia reštaurácii a ubytovacích zariadení, majitelia požičovní, inzerovanie samotným páchateľom (čipovanie konzol PS2).
- Porušením autorských práv je však aj také konanie, ktoré na prvý pohľad s porušením autorských práv nie je, napríklad zapožičanie diela kamarátovi, komprimovanie diel bez súhlasu, napaľovanie bez súhlasu a zaplatenia príslušných poplatkov. Môj odhad bol pôvodne 40 % k 60 %. Po súkromnom šetrení a zvážení všetkých okolností, si ale myslím, že až 80 % prípadov nie je odhalených (lokálne siete – sprístupnenie a zdieľanie – možnosť stiahnuť si filmy, hudbu, obrázky, programy, hry, P2P siete, kopírovanie diel v podnikoch, zamestnaní, napaľovanie filmov medzi kamarátmi, kolegami je samozrejmosť). Pri mojom súkromnom šetrení po obdržaní oponentského posudku som si urobil šetrenie aby som si verifikoval svoje domnienky na lokálnej sieti z 30 PC v 15 prípadoch (50%) bolo možné si stiahnuť hudbu, hry, filmy a programy. Pri internom šetrení na oddelení, kde pracujem z 22 oslovených osôb sa napaľuje, požičiava diela, ktoré sú predmetom ochrany podľa autorského zákona 18 s oslovených sa takéhoto konania dopustilo čo predstavuje 81%.

Diskusia a záver

Ďakujem za pozornosť

Kontakt:

Marek GRÚLIK

OR PZ, UJKP, OSV Trenčín

Tel.: 0961 20 3693

Fax.: 0961 20 3679

Mail: grulik@minv.sk, grulikm@zoznam.sk